

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Pavel Řezníček a Hvězdy kvelbu

Natálie Součková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod vedením doc. Mgr. Igora Fice, Dr. Uvedla jsem všechny odborné literární a elektronické zdroje, které jsou uvedeny v referenčním seznamu, řídila jsem se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci 2024

---

podpis

Poděkování

Děkuji panu doc. Mgr. Igoru Ficovi, Dr. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a čas, který vynaložil při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu v době studia a zpracovávání této práce.

OBSAH

Úvod.....	5
1. Život Pavla Řezníčka.....	6
1.1. Blanenské dětství.....	6
1.2. Brněnská léta.....	7
1.3. Pražský samizdat.....	10
2. Díla Pavla Řezníčka.....	13
2.1. Pojem surrealismus.....	13
2.2. Konkrétní díla – poezie.....	14
2.3. Prozaická díla.....	16
3. Konfrontace autobiografického románu s memoáry.....	18
3.1. Vymezení rozdílů mezi autobiografickým románem a memoárem.....	19
4. Analýza autobiografického románu.....	22
5. Interpretace vybraných děl.....	24
5.1. Motivy děl.....	24
5.1.1. Groteskno.....	24
5.1.2. Antropomorfizace a bizarnost.....	25
5.1.3. Erotika.....	26
5.1.4. Černý humor, ironie a absurdita.....	28
5.1.5. Brněnská bohéma.....	31
5.2. Postavy v dílech.....	33
Závěr.....	38
Seznam použité literatury.....	39
Periodika.....	40
Elektronické zdroje.....	40
Seznam příloh.....	41

Úvod

K výběru daného tématu mě motivovalo zjištění, že v mém rodném městě žilo a působilo mnoho významných literárních a uměleckých osobností, jejichž přínos a životní osudy nejsou dostatečně známy široké veřejnosti. Z tohoto důvodu jsem si vybrala spisovatele Pavla Řezníčka, který sice celý život v Blansku nežil, ale ve vzpomínkách na něj vždy mile vzpomínal.

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou a interpretací literárních děl Pavla Řezníčka, přičemž klade velký hlavní důraz na jeho román *Hvězdy kvelbu*. Cílem práce je nejenom přiblížit Pavla Řezníčka jako významnou osobnost české literatury, ale také provést analýzu a interpretaci děl a jejich klíčových motivů v jeho prozaických a básnických dílech.

První kapitola této bakalářské práce se podrobně soustředí na život Pavla Řezníčka, od jeho dětství v Blansku, přes mladá léta v Brně, až po období, kdy samizdatově publikoval a žil v Praze. Následující kapitola je zaměřena na porovnání a konfrontaci Řezníčkova autobiografického románu *Hvězdy kvelbu* s memoárovým dílem *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Toto srovnání umožňuje nalézt rozdíly mezi autobiografickým žánrem a memoáry, přičemž zároveň také ukazuje, jak Řezníček využíval různé literární žánry ke zpracování svých osobních zkušeností a vzpomínek. Podrobná komparace těchto děl ukazuje, do jaké míry autor vkládal autobiografické prvky do svých fikčních příběhů.

Poslední kapitola této práce je věnována analýze autobiografického románu *Hvězdy kvelbu* a interpretaci vybraných prvků autorovy tvorby. Interpretace se soustředí na opakující se motivy, které se vyskytují v Řezníčkových poeziích a prózách a zároveň zkoumá autorův přístup k vytváření postav v jeho literárních dílech.

Nezbytnými zdroji pro tuto práci byly knihy *Hvězdy kvelbu* a *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*.

1. Život Pavla Řezníčka

Pavel Řezníček se narodil 30. ledna roku 1942 v malém jihomoravském městě severně od Brna, a to v Blansku. Blansko je spojeno především s krásou Moravského krasu, který se stal inspirací pro nejednu literární předlohu. Z blanenských literátů se jím inspirovala například Karla Bufková – Wankelová¹, která psala především pověsti, které se k Moravskému krasu vázaly.² Z nedalekých měst okresu Blansko, jako jsou například Boskovice či Kunštát, bychom měli zmínit jména jako je František Halas³, Ludvík Kundera⁴. Ostatně jako literáty bychom mohli označit i vynikající speleology Jindřicha Wankela⁵ a Karla Absolona⁶, kteří sepsali množství knih o chráněné krajinné oblasti Moravský kras.

Pokud bychom se chtěli dozvědět z blanenských zdrojů něco více o synu surrealismu, jak jej v předmluvě francouzské verze knihy *Strop*⁷ nazval Milan Kundera, bohužel bychom neuspěli. „Řezníček je syn (nebo spíš vnuk) surrealismu.“⁸ Vše, co tohoto blanenského rodáka spojuje se zmiňovaným městem, je pouze zlomek internetových článků města a samotná autorova slova v autobiografické knize „*Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*“⁹. Kniha, ve které autor líčí svůj život začíná kapitolami, které jsou věnovány právě jeho dětství v Blansku.

1.1. Blanenské dětství

„Šílený řev sirén a můj šílený řev na rukou otce, který mě nese do sklepa,“¹⁰ tak zní první vzpomínky Pavla Řezníčka na jeho rané dětství v Blansku. Byl duben roku 1945 a na

---

¹ Karla Bufková-Wankelová je známá jako sběratelka lidových moravských pověstí, tradic a pověr. Mezi její díla řadíme: *Z Ječmínkovy říše, Moravské pověsti a pohádky nebo Pověsti a Pohádky z Moravského krasu*.

² POLÁK, Vladimír. *Literární místopis okresu Blansko*. 2. upr. a rozš. vyd. Blansko: Okresní knihovna, 1985, str. 15-16.

³ Významný český překladatel, esejista a především básník, který se proslavil svou emotivní poezií. Jeho básnická sbírka *Já se tam vrátím* odkazuje na dětství v Kunštátě. Mezi jeho další díla řadíme b. sbírku *Torzo naděje* či b. sbírku *A co?*.

⁴ Český básník, dramatik, prozaik a také překladatel z němčiny. Mezi jeho díla řadíme: poezii *Letní kniha přání a stížností*, drama *Totální kuropění*, výbory básní F. Halase (*Sbohem múzy*) a mnoho dalších.

⁵ Český speleolog a badatel, který se zabýval výzkumem jeskyní v Moravském krasu. Své poznatky shrnul v knize *Obrazy z Moravského Švýcarska a jeho minulosti (1882)*.

⁶ Český badatel, archeolog, mimo jiné také vnuk Jindřicha Wankela, který roku 1925 objevil tzv. Věstonickou Venuši. Jeho díla obsahoval především znalosti o jeskyních a archeologických výzkumech jako např. dílo *Krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská*.

⁷ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Strop*. Praha: Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0138-5.

⁸ KUNDERA, Milan. *Předmluva Milana Kundery k románu Strop Pavla Řezníčka*. Online. Festival spisovatelů Praha. 2007. Dostupné z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/clanky/predmluva-milana-kundery-k-romanu-strop-pavla-reznicka_1293.html. [cit. 2024-03-15].

⁹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT): KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4.

¹⁰ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 9.

Řezníčkovu rodné město se z nebe sypala jedna bomba za druhou.¹¹ Tato událost poškodila ne jednu budovu v Blansku, vzala několik lidských životů, ale touto první akustickou událostí teprve život Pavla Řezníčka započal.

Blansko přineslo Řezníčkovi i spoustu milých vzpomínek, kdy viděl například československého prezidenta Edvarda Beneše nebo také to, jak jej jeho starší bratr vodil do kina, kde jim mladý kaplan Pekárek promítal americké grotesky. Ono jméno Pekárek provázelo Pavla Řezníčka celý jeho život. Je to totiž jméno hlavního protagonisty knihy, jeho alterega, z románu *Hvězdy kvelbu*.¹²

Roku 1949 dostal Řezníčkův otec, jakožto technický úředník ve Škodových závodech, nový a moderní byt o třech pokojích. Mladý Pavel stihнул v Blansku vychodit pouze první třídu obecné školy a udělat si ty nejrannější vzpomínky. Téhož roku se s rodiči a bratrem přestěhovali do Brna, kde se později začala rodit Řezníčkova kariéra.¹³

1.2. Brněnská léta

Pavel Řezníček žil od svých sedmi let v Brně. Dětství měl plné zážitků, na které nejde zapomenout, ale také byl velice bedlivý posluchač rádia. Brno přineslo Pavlu Řezníčkovi velké množství nejen literárních zážitků. Mezi několik desítek těch příjemnějších zážitků patří Řezníčkova návštěva představení Vlasty Buriana, na které vzpomínal i po 50 letech.

Dost nešťastně vzpomínal Řezníček na dobu, kdy mu bylo třináct let. Postihl ho totiž chronický zánět ledvin, kvůli čemuž musel strávit tři měsíce v nemocnici. Tato vzpomínka v něm vyvolávala nepříjemné pocity ještě několik desítek let poté, co ji prožil. Nejhorším trestem se pro něj stala dieta, jež mu zakazovala sůl, kterou by dle svých slov: „*nepřál ani svému nejhoršímu nepříteli*.“¹⁴ O rok později se jeho stav opět zhoršil a byl opět hospitalizován, tentokrát na dva měsíce. Byť byl Pavel Řezníček papírově zdrav, bolest ledvin mu tuto nepříjemnou zkušenost připomínala do konce života.¹⁵

Roku 1956 ukončil měšťanskou školu a nastoupil na jedenáctiletou střední školu, která byla zakončena maturitní zkouškou. Tento typ školy a její následné zakončení bylo povinné pro

---

¹¹ *Bombardování Blanska v dubnu 1945*. Online. Město Blansko. 2009. Dostupné z: <https://www.blansko.cz/clanky/2009/04/bombardovani-blanska-v-dubnu-1945>. [cit. 2024-03-08].

¹² ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 12–14.

¹³ JANOUŠEK, Pavel (ed.). *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: Brána, 1998. ISBN 80-7243-014-9, str. 334-335.

¹⁴ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 25.

¹⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel. *tamtéž*, str. 24-26.

všechny, kteří se později chtěli ubírat směrem vysokých škol. Z Řezníčkových studijních let pochází řada neuvěřitelných historek, které by vydaly na další knihu. I když maturitu úspěšně zvládl, vysoká škola už mu tolik nepřála. Na žádnou se nedostal, a tak musel nastoupit do brněnské fabriky. V tomto období si Řezníček až nebezpečně moc oblíbil literaturu, jež se stala jeho novou vášní, kterou dle svých slov nazval „*lektománií*“¹⁶. Velké množství literárních textů, které je od té doby obklopovalo, vedlo k tomu, že Pavel Řezníček napsal svou první báseň v životě:

Život je odpadek žita

Pes mečením pivo vítá

*Surrealista je maturita*¹⁷

Celá báseň působí jako mozaika absurdních obrazů, které odráží autorovo vnímání světa. První verš přirovnává život k odpadku žita, čímž zdůrazňuje jeho marnost a také bezvýznamnost. Ve druhém verši autor absurdně zobrazuje mečíciho psa, který právě mekotem může naznačovat, že čistá radost a spokojenost často spočívá v obyčejných zážitcích, jako je třeba pivo. Poslední verš odkazuje k maturitě, k pomyslnému prvnímu kroku do dospělosti, a také k surrealismu, který je plný představ, snů a absurdity. Autor tedy mohl vyjadřovat myšlenku, že dospělost je plná absurdity a také nesmyslných očekávání.

Řezníčkovy časté návštěvy knihovny jej dovedly k velkým jménům jako je Dostojevskij, Flaubert, Maupassant, Tzara nebo také samotný zakladatel surrealismu André Breton. Vzácným a významným nálezem pro něj byla také kniha Vítězslava Nezvala „Moderní básnické směry“, ve které si přečetl vše o surrealitech. Právě tato osudná kniha a její surrealistické fantazijní vábení přivedlo později Pavla Řezníčka na cestu surrealisty.

Na začátku dubna roku 1961 byl Řezníček nečekaně odvolán k vojenské službě. Počítal s tím, že jej kvůli problému s ledvinami nepovolají, ale mýlil se. O čtyři měsíce později už seděl ve vlaku do Plzně, která byla jeho přechodným bydlištěm po další dva roky. V kasárnách byl Řezníček také literárně činný.¹⁸ Se svým přítelem Petrem Králem, kterého poznal právě na vojně, recitovali při různých oslavách a také organizovali dramatickou rozhlasovou četbu.

---

¹⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT): KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 32.

¹⁷ LUKEŠ, Jan; SCHMID, Jan a VĚRČÁK, Jiří. *Třistatřicetři: Hrabal v kostce*. Online. In: Česká televize. 2014. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatřicettri/214562254200002/>. [cit. 2024-03-29].

¹⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *tamtéž*, str. 27.

Po dvou nekonečných letech se blížil konec vojny a Pavel Řezníček přemýšlel, co dál se životem, s maturitním vzděláváním moc příležitostí nebylo. Jeho otec objevil možnost Střední knihovnické školy, která byla určena jako nadstavbové studium pro lidi s maturitou, podmínkou bylo jen složit přijímací zkoušku. Tu splnil Řezníček na výbornou, jelikož věkově vyčníval nad ostatními uchazeči o čtyři roky. Na školu byl přijat a tím začal jeho pravý studentský život.

Během prvního roku studií začal Řezníček trpět silnými depresemi a začal záměrně vynechávat výuku. V témže ročníku jej ze školy vyhodili, ale díky přimluvení otce a doplnění všech zkoušek jej vzali zpět. Následně pokročil do druhého ročníku, kde se totéž chování opakovalo, a tak jej vyhodili jednou pro vždy. Právě v době, kdy Řezníček nestudoval, ani nepracoval, ho napadlo uspořádat Večer surrealistické poezie. Hlavními body na programu byly básně Andrého Bretona, Tristana Tzary, Vítězslava Nezvala a spousty dalších surrealistických autorů. Pavel Řezníček pro tento večer přeložil jednu z básní od Tzary, a to „*Ďáblův ocas je bicykl*“, která následně celý tento večer pojmenovala.¹⁹

Pavel Řezníček se v té době nevěnoval žádnému významnému psaní, pouze překládal. Tehdy také kolem něj vznikla surrealistická skupina „Vateň“, která vydávala časopis, ve které autoři útočili na všechny, kteří podle nich zradili surrealismus. Skupina Vateň vznikla kolem Řezníčka v roce 1965, kdy zorganizoval pásmo „*Ďáblův ocas je bicykl*“, jak již bylo zmíněno výše. K Pavlu Řezníčkovi se připojila jména jako byl Václav Lamr, Josef Trunečka a Josef Stejskal, kteří společně tuto skupinu se zaměřením na absurditu vytvořili.²⁰

Velkého literárního vyžití se Řezníček dočkal roku 1967, kdy mu začali v „*Sešitech pro mladou literaturu*“ otiskovat jeho poezii. První z nich byla báseň „*Jsem lepší člověk*“, o rok později například kniha „*Legendární játra*“ nebo také různé překlady divadelních her. Na 21. srpen 1968 si stejně jako většina země pamatuje i Pavel Řezníček, který sledoval ze svého kvelbu přijíždějící tanky ruských vojáků. Řezníček tedy neváhal a společně se svou brněnskou bohémou vyrazil do ulic sbírat materiály a dojmy pro své další spisovatelské skvosty.

Brněnská bohéma byla nedílnou součástí života Pavla Řezníčka, ale jak sám uvádí: „*Žádná brněnská bohéma ale nikdy neexistovala, to je novinářský výmysl. Já to nazývám,*

---

¹⁹ *Byl jednou jeden Řezníček....* Online. Babylon. 2018, s. 3. ISSN ISSN 2570-7353. Dostupné z: <https://babylonrevue.cz/byl-jednou-jeden-reznicek/>. [cit. 2024-03-19].

²⁰ BORECKÝ, Vladimír. *Imaginace, hra a komika*. 2., rozš. a opr. vyd., (v Tritonu 1.). V Praze: Triton, 2005. ISBN 80-7254-503-5, str. 209.

„okruh demiurga Jana Nováka“. ²¹ Mezi členy patřili kupříkladu spisovatel Arnošt Goldflam, demiurg Jan Novák, silák a spisovatel Franta Kocourek, spisovatel Karel Fuksa, sestry Hájkovy, či nikdy nedostudovaný právník Juc. Karel Matýšek, přezdíváný Dolf. To vše jsou jména skutečného jádra „brněnské bohémy“, kterou, bohužel spoustu významných umělců odmítalo uznávat. Pavel Řezníček žil v Brně pouze do roku 1974, kdy ho jeho cesty zavedly definitivně do Prahy, ale duch brněnské bohémy v něm žil až do konce života.²²

1.3. Pražský samizdat

Roku 1974 vše chytilo takový spád, že to bylo až k udivení. Jedním z důvodů, proč Řezníček opustil Brno byl dle jeho slov tento: „*Táhl jsem za surrealisty, v Brně žádní nebyli.*“ ²³ Ostatně důvodů pro opuštění moravské metropole bylo více. Řezníčka opustila jeho sedmiletá láska, se kterou byl dokonce dva roky ženatý. Na to, proč se tyto události staly právě roku 1974 měl samotný Řezníček jasné vysvětlení: „*Každý rok, který končí čtyřkou, je pro mne osudový – a průšvihový.*“²⁴ Řezníček dal krátce poté výpověď v Divadle na provázku, kde účinkoval a následně podal výpověď i v národním podniku Metra. Sbalil si tedy všechny věci ze svého kvelbu a nasedl na jednosměrnou jízdu do Prahy.

Jeho prvním útočištěm se stala ubytovna ve Strašnicích, kde byl ubytován společně s dalšími pracovníky Inženýrských staveb. Pracoval od rána do večera, pak zašel do putyky s přáteli. Ovšem jednou týdně, konkrétně ve středu, chodil do hostince U Sojků, kde se potkával s významným spisovatelem Bohumilem Hrabalem, se kterým se velice sblížil už během svých let v Brně.²⁵

Poté, co se Řezníček rozhodl natrvalo zůstat v Praze, neměl na psaní chuť, a hlavně na něj nebylo tolik času. O rok později se rozhodl, že opět začne psát, a to rovnou prózu, a tak se začal rodit román *Alexandr v tramvaji*²⁶. I když to byla Řezníčkova prozaická prvotina, měla veliký úspěch. První kapitola byla přeložena do francouzštiny a objevila se ve výboru českého surrealismu, který vyšel v Paříži, u francouzské nakladatelské společnosti Gallimard.

---

²¹ BALAŠTÍK, Miroslav. *Literatura v čase lovců: rozhovory se spisovateli 1995-2015*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-408-9, str. 317-318.

²² BALAŠTÍK, Miroslav. *Literatura v čase lovců: rozhovory se spisovateli 1995-2015*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-408-9, str. 318-323.

²³ KOPÁČ, Radim. *Je tu nejdrahocennější hlava: rozhovory od surrealismu k surrealismu*. Praha: Concordia, 2003. ISBN 80-85997-17-7, str. 122.

²⁴ ŘEZNIČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 127.

²⁵ ŘEZNIČEK, Pavel. *tamtéž*, str. 129-130.

²⁶ ŘEZNIČEK, Pavel. *Alexandr v tramvaji: (Román)*. Praha: Pragma, 1994. ISBN 80-85213-50-8.

Pavel Řezníček pracoval především manuálně. Kromě toho ale také vydával pracovní sborník „Doutník“, který se do roku 1989 dočkal hned šestnácti čísel. Na samizdatovou „první sérii“, jak ji sám autor nazval, navázala roku 1995 „série druhá“, kterou šéfredaktorsky vedl Ladislav Fanta²⁷. Hlavní část sborníku obsahovala práce nejen Pavla Řezníčka, ale také Jana Gabriela²⁸, Petra Krále²⁹ a dalších literátů, kteří se přikláněli k surrealismu. Ve druhé, překladové části, byly uvedeny texty francouzských surrealistů, jako byl André Breton či Louis Aragon.³⁰ Překlady z francouzštiny se ve sborníku podle Řezníčkových slov objevovaly hlavně proto, že: „*Každý kněz musí umět latinsky, každý komunista rusky a každý surrealista francouzsky!*“³¹

Významným rokem byl pro Řezníčka a jeho manželku rok 1979, kdy se vydali do surrealistické Paříže. Pavel Řezníček zde potkal nejen své přátele z Československé republiky, ale také spoustu surrealistů, jak ty, kteří již nejsou mezi námi, jako byl například André Breton, tak i ty, kteří tu ještě jsou. Celou tuto cestu shrnul Řezníček do své básně, která dostala jméno „*Dejte mi mou postel v Čimicích, a já si už Paříž vymyslím*“³² a vyšla roku 1979 v pracovním sborníku *Doutník*.

Pavel Řezníček byl mimořádně činný i po roce 1990. Dvě z jeho prozaických děl, *Strop* a *Hvězdy kvelbu* nepatří mezi díla, která byla napsaná v období po roce 1990, ale oficiálně česky vyšla až po tomto roce. Román *Strop* se dočkal svého oficiální českého vydání roku 1992, tedy devět let po vydání originálu v Paříži. Druhý zmiňovaný román, *Hvězdy kvelbu*, vyšel samizdatově roku 1986, oficiálně pak roku 1992 v nakladatelství Host. Ke *Hvězdám kvelbu* se později připojil druhý díl, napsaný mezi roky 1986-1987 s názvem *Popel žhne*, oficiálně vydán čtyři roky po *Hvězdách kvelbu*, a *třetí Blázny šatí stvol*, který byl napsán mezi lety 1987-1988, ale oficiálně vydán až roku 1998. Dalším, můžeme říct až fantaskním dílem, je román *Vedra*, který vyšel roku 1993 v nakladatelství Mladá fronta. Kromě prózy publikoval Řezníček také

---

²⁷ Šéfredaktor samizdatové revue „Doutník“, publicista v časopisech „Analogon, Host a Tvar, autor rozsáhlých básnických skladeb.

²⁸ Český básník, překladatel a výtvarník, který svou tvorbu začal ve 70. letech, kdy také aktivně působil v samizdatovém prostředí a vydával časopis *Doutník*.

²⁹ Český literární teoretik a básník, po sovětské invazi v roce 1968 emigroval do Paříže, kde se stal uznávaným přispěvatelem do surrealistických a filmových časopisů.

³⁰ PŘIBÁŇ, Michal; BURGET, Eduard; HOLEČKOVÁ, Marta Edith; JAREŠ, Michal; KOŠNAROVÁ, Veronika et al. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2903-4.

³¹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 207.

³² *Doutník*. 1979, č. 7. 1979.

poezii jako třeba výběr básní z let 1979-1990 *Tabákové vejce (1991)* nebo výběr z roku 1994 *Plovací sval*.

Pavel Řezníček dlouhodobě bojoval s cukrovkou, která došla až do takové fáze, že si musel píchat inzulín i několikrát denně. Velice těžce také nesl smrt své ženy a také odchod jediné dcery mimo Prahu. Byť lékaře bytostně nesnášel, nevyhnul se jim a rok před svým skonem skončil v nemocnici, ve které pobyl pár dní, poté odešel na vlastní žádost domů. Zpráva o autorově úmrtí přišla 19. září roku 2018. Pavel Řezníček přežil o celé čtyři roky svou predikci, která zněla: „*Jak už víte, myslím, že rok mého odchodu bude 2014.*“³³

---

³³ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 300.

2. Díla Pavla Řezníčka

Literární tvorba Pavla Řezníčka vychází ze dvou na první pohled protikladných inspirací: z úchvatného talentu imaginace, groteskna, a absurdna, které jej směřovalo k surrealismu, a z bohatství vlastních životních zkušeností. Surrealismus v jeho podání nepřijímá žádné přesně dané zásady, což mu umožňuje překvapivé spojení reality a snového světa.³⁴ V této kapitole je vysvětlen literární směr surrealismus a následně jsou v ní zmíněna Řezníčkova poetická a prozaická díla.

2.1. Pojem surrealismus

Surrealismus je umělecký směr, který je významný především pro avantgardu. Jeho klíčovým dokumentem se stal „Manifest surrealismu“, který roku 1924 sepsal André Breton. Za první umělecký projev je považována próza „Magnetické pole“ od francouzských spisovatelů Andrého Bretona a Philippa Soupaulta. Surrealismus se zrodil v Paříži poté, co se uskupení mladých literátů oddělilo od dadaismu Tristana Tzary. Ostatně i samotný Tzara později inklinoval k surrealismu. Mezi typická surrealistická díla řadíme Bretonův román „Nadja“ (1928) či sbírku intimní lyriky Eluarda *Veřejná růže* (1934). Mezi další francouzské představitele surrealistického hnutí řadíme Roberta Desnosa nebo Jacquesa Préverta.³⁵

„*Druhý manifest surrealismu*“ je kniha vydaná A. Bretonem roku 1929. Tento manifest byl hýbacím pohonem toho, že se surrealisté začali zapojovat do rozmanitých revolučních organizací a politických stran, které byly levicově orientované. Tato změna byla jedním z důvodů, které přispěly k založení Surrealistické skupiny ČSR.³⁶

Český surrealismus se výrazně prosadil během rozkvětu české meziválečné avantgardy a udržel svůj vliv i v následujících obdobích českého uměleckého vývoje. V období vzniku českého surrealismu byla hlavním skupinou Surrealistická skupina ČSR, jejímž hlavním dokumentem se stal „Manifest surrealismu v ČSR“ od Vítězslava Nezvala. Manifest podepsaly osobnosti z uměleckých oborů, jako Konstantin Biebel, hudebník Jaroslav Ježek, či sochař Vincenc Makovský.³⁷ Později, v dobách okupace a raném poválečném období představovala surrealismus díla Skupiny Ra, především pak literární počiny Ludvíka Kundery.³⁸ V pozdějších

---

³⁴ PEŇÁS, Jiří. *A je po legraci. Zemřel spisovatel Pavel Řezníček*. Online. In: Echo24. 2018. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/S2EgS/a-je-po-legraci-zemrel-spisovatel-pavel-reznicek>. [cit. 2024-04-02].

³⁵ PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, Ivo. *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Co nás spojuje. Brno: Georgetown, 1993. ISBN 80-901604-0-9, str. 188-189

³⁶ PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, tamtéž str. 188-189

³⁷ PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, tamtéž, str. 200.

³⁸ PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, tamtéž, str. 36.

letech řadíme mezi surrealisty: básníka Petra Krále, Arnošta Goldflama, Bohumila Hrabala, Pavla Řezníčka, jemuž životu a dílu je věnována tato práce a mnoho dalších.

Surrealismus v literatuře se vyznačuje fascinací, která se často dostává za hranice reality, čímž otevírá dveře do světa plného paradoxů a kontrastů. Jeho základními rysy jsou odklon od tradičních forem a pravidel ve prospěch spontánního a nekontrolovatelného vyjádření myšlenek a emocí. Surrealistická prozaická tvorba balancuje mezi dvěma hlavními pilíři: na jedné straně stojí automatické texty, snové záznamy a intimní deníkové zápisky, které zachycují nevědomé proudy myšlení, na druhé pak přístupy, které usilují o hlubší vzhled do mechanismů lidské mysli. Surrealistická poezie se vymyká tradičním formám, což se projevuje odmítáním pevného rytmu, rýmu a jiných standardních prvků poezie. Tento směr upřednostňuje spontánní a neomezený tok myšlenek a obrazů, čímž otevírá dveře k širšímu experimentování s jazykem a formou.³⁹

2.2. Konkrétní díla – poezie

Pavel Řezníček se během svého života věnoval jak prozaickým textům, tak také poezii. Své texty uveřejňoval jedině v exilových a samizdatových literárních časopisech, a to až do roku 1989. Řezníčkova poezie je typická tím, že se v ní proplétají reálné a fantazijní představy. Jeho básně jsou však ze své podstaty hrou různých slovních významů, z níž přirozeně vyplývá pocit životní směšnosti a grotesknosti. Dalším z klíčových znaků Řezníčkovy poezie je také častá repetice motivů, které se na sebe postupně vrství, různě se proměňují a přesahují do jednotlivých básní.⁴⁰

Nejvýznamnějším básnickým dílem Pavla Řezníčka je kniha *Kráter Resnik a jiné básně*⁴¹, která vyšla roku 1990. Prostřednictvím originálního a často nečekaného spojení slov a obrazů jeho básně ožívají, nabývají nových významů a zasahují do různých aspektů lidské existence. Černý humor, který se v jeho tvorbě často objevuje, funguje jako silný nástroj, kterým Řezníček vyjadřuje složité a často kontroverzní myšlenky.⁴² Ukázka z básně *Bude ti špatně*:

*Měli dva vozíky
Pak měli tři vozíky*

³⁹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopl. vyd. Pyramida (Panorama). Praha: Panorama, 1983.

⁴⁰ HRUŠKA, Petr (ed.). *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0, str. 73.

⁴¹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kráter Resnik a jiné básně*. RR. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990. ISBN 80-85196-01-8.

⁴² ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kráter Resnik a jiné básně*. RR. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990, předmluva ke knize.

Hadry srpy tváře jako mlíko
Měli dva chodníky netopýry prsy
Dva prsy jako netopýři v jeskyni tvého těla
(...) ⁴³

Báseň evokuje dojem zmatku a podivna a zároveň prozkoumává různé aspekty proměnlivosti. První dva verše z ukázky mohou naznačovat změnu nebo také rozvoj. Třetí verš může evokovat směsici křehkosti současně s hrubostí. V této básnické sbírce autor využil častý motiv tělesnosti, na který odkazuje čtvrtý a pátý verš. Autor tím může odkazovat na temnou a nezkrtnou lidskou touhu, která se nachází nejen uvnitř každé lidské bytosti, ale také všude okolo nás.

Velké množství na stroji psaných samizdatových cyklů, které Pavel Řezníček šířil, především v blízkém okruhu přátel, později sestavil do výborů.⁴⁴ Mezi díla řadíme výbor básní *Plovací sval*⁴⁵, ve kterém jsou zahrnuty autorovy básně od konce šedesátých let. Kniha vyšla poprvé v samizdatu roku 1969 a poté, téměř o třicet let později, roku 1994, vyšla oficiálně v nakladatelství Clinamen.⁴⁶ Od začátku 90. let mohl Řezníček svá díla konečně vydávat oficiálně. K dílům, vydaných po roce 1990, řadíme výbor *Tabákové vejce (1991)*⁴⁷, v němž je zachycena autorova tvorba z let 1979–1990 nebo také básnická sbírka *Kakodémonický kartáč (2006)*⁴⁸. Název této sbírky si autor zvolil nejen z toho důvodu, že se mu zalíbilo řecké slovo *kakodaimon*, které označuje špatného démona, ale také pro jeho zvukomalebnost. Jak sám autor říká: „*Tahleta sbírka právě vznikla z toho důvodu, abych popřel intoleranci surrealistů.*“⁴⁹

Pavel Řezníček za svůj život vydal několik desítek výborů a básní. Poslední oficiální básnickou sbírkou, která vyšla v roce 2011 je sbírka *Mizející ve voliře*⁵⁰, kterou Řezníček věnoval své vnučce Tereze. Sbírkou je plná básní, v nichž vystupují věci a zvířata, která se domáhají svých práv tak, jako to dělají lidé.

2.3. Prozaická díla

---

⁴³ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kráter Resnik a jiné básně*. RR. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990. ISBN 80-85196-01-8. str. 26.

⁴⁴ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Literární řada. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2057-4.

⁴⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Plovací sval*. Moare, 1994.

⁴⁶ KOLEKTIV, Autorů. *Antologie české poezie II. díl (1986–2006)*. Dybbuk, 2007. ISBN 978-80-86862-30-9.

⁴⁷ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Tabákové vejce*. Albis International, 1992.

⁴⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kakodémonický kartáč*. Dybbuk, 2006. ISBN 80-86862-14-3.

⁴⁹ *3 minuty s ... Pavel Řezníček – Kakodémonický kartáč*. Online. In: Youtube. 2009. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=f6zYGIC8iDU>. [cit. 2024-03-22], 2:11.

⁵⁰ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Mizející ve voliře: (2008-2011)*. Poezie (Dybbuk). Praha: Dybbuk, 2011. ISBN 978-80-7438-045-7.

Významným dílem je román *Strop*, který u nás, jako většina Řezníčkových děl, vyšel až po revoluci. Tento román vyšel poprvé roku 1983 v Paříži, v nakladatelství Gallimard a předmluvu k němu napsal významný český literát Ludvík Kundera. U nás vyšla kniha v samizdatové edici Expedice⁵¹ roku 1989. I když se může tento román zdát méně experimentální, než jsou čtenáři Pavla Řezníčka zvyklí, dílo stále nabízí bohaté vrstvy grotesky a absurdity.⁵²

V dílech mezi 70. a 80. lety Pavel Řezníček vytvořil díla jako „Alexandr v tramvaji“, která hlouběji rozvíjejí charakteristické prvky jeho uměleckého stylu. V těchto textech autor bohatě využívá černý humor, kterým často kritizuje různé aspekty společnosti. V dílech Řezníček často přiřazuje věcem lidské vlastnosti nebo je přirovnává k něčemu jinému, aby ukázal jejich skutečnou podstatu. Tyto aspekty můžeme spatřit v prózách *Zvířata* (1993, nakladatelství Pragma)⁵³, *Vedro* (1993, nakladatelství Mladá fronta)⁵⁴, či výše zmiňovaný *Strop*.⁵⁵

Z prozaických textů se u nás stal dosti známým román *Hvězdy kvelbu*⁵⁶ s podtitulem *román mládí*, který zachycuje bližší život brněnské bohémy i samotného autora. Toto dílo Řezníček dokončil v květnu roku 1986, kdy také román poprvé vyšel. Jelikož ale Pavel Řezníček mohl do roku 1989 publikovat pouze v zahraničí a samizdatově, tak se svého oficiálního vydání dočkal román až v roce 1991. *Hvězdy* se dočkaly také druhého vydání, konkrétně roku 2007 v nakladatelství Host, které je doplnilo o rozhovor s autorem, několik fotografických příloh a texty Miloše Štědrone a Arnošta Goldflama. V těchto dílech přibližuje autor život svého alterega, Petra Pekárka, a jeho činnost v seskupení, novinářsky zvané, „brněnské bohémy“. Román se dočkal hned dvou volných pokračování s názvy *Popel žhne* (1996)⁵⁷, *Blázny šatí stvol* (1998)⁵⁸.

Posledním prozaickým dílem, které pod autorovým jménem vyšlo je jeho memoárová

---

⁵¹ Samizdatová ediční řada, která byla roku 1975 založena Václavem Havlem a Daňou Horákovou. Ediční název odkazoval ke knihkupectví a nakladatelství Česká expedice, které založil Václav Matěj Kramerius.

⁵² ŘEZNÍČEK, Pavel: *Strop*. Online. In: Slovník české literatury po roce 1945. 2011. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1557>. [cit. 2024-03-08].

⁵³ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Zvířata*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80-85213-30-3.

⁵⁴ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7.

⁵⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel: *Strop*. Online. In: Slovník české literatury po roce 1945. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1557>. [cit. 2024-03-08].

⁵⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu (román mládí)*. Brno: Host, 1992. ISBN 80-85233-07-x.

⁵⁷ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Popel žhne: (Hvězdy kvelbu II)*. Host. Brno: Host, 1996. ISBN 80-902127-5-1.

⁵⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Blázny šatí stvol: Demigurovy příhody v ústavu choromyslných: (Hvězdy kvelbu III)*. Brno: Petrov, 1998. ISBN 80-7227-023-0.

kniha *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna* (2013). Samotný název popsal autor jako jednotlivé vrstvy, které člověka během života zasypou. Je to takový životní popel, z něhož se nečekaně vynoří královna – vzpomínka.⁵⁹ Prostřednictvím formy rozhovoru sám se sebou Řezníček nabízí bohatý přehled svého života a své vzpomínky na významné osobnosti, se kterými se za svůj život seznámil. Řezníčkovy memoáry jsou dynamickou směsicí faktů a fikcí, která rozbíjí tradiční časovou linii a proniká do sféry surrealismu.

---

⁵⁹ LUKEŠ, Jan; SCHMID, Jan a VĚRČÁK, Jiří. *Třistatřicetři: Hrabal v kostce*. Online. In: Česká televize. 2014. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatřicettri/214562254200002/>. [cit. 2024-03-29], v čase 35:40.

3. Konfrontace autobiografického románu s memoáry

Autobiografie je forma biografické prózy, ve které autor vystupuje jako hlavní postava svého díla. Autor v ní reflektuje své činy a zážitky, sdílí osobní pohled na zkušenosti, které v životě získal, svůj tvůrčí a také osobní život. Autobiografie se vyznačuje niterností, sdílením důvěrných detailů a také upřímností, s níž autor odkrývá svůj vnitřní svět.⁶⁰

Samotný autobiografický román někteří řadí do kategorie fabulované autobiografické literatury. Hlavní rys, který odděluje autobiografický román od umělecké autobiografické literatury je autorova svoboda ve fabulaci a vypravěčská volnost, která může vést k odchylkám od skutečnosti. Román se zpravidla věnuje rozsáhlejšímu období života hlavní postavy, která se určitými znaky identifikuje s autorem (stejným jménem, povoláním, místem bydlištěm apod.). Autobiografický román většinou užívá ich-formu a události v něm jsou řazeny chronologicky.

61

S ohledem na umělecký charakter literatury je až skoro nemyslitelné rozlišit mezi sebou čistě autobiografické romány, které se opírají pouze o skutečné životní události a data a romány tzv. *semiautobiografické*. V nich jsou skutečné události z autorova života upraveny a často obohaceny o fiktivní prvky, které následně vytvoří nový literární kontext. Podobně složitý je rozdíl mezi částečně autobiografickým románem a fiktivně autobiografickým románem, který často experimentuje s tradičními literárními formami a prolíná skutečné autorské zkušenosti s literárními výtvoři. Toto rozlišování je však často problematické, protože v dílech s autobiografickým základem zůstává neustále otevřená otázka, co je skutečná pravda a co pouhá literární fikce.⁶²

Memoár, slovo pocházející z francouzského *mémoire* = vzpomínky, se u nás ujalo pod pojmem paměti. Je to literární žánr, ve kterém autor líčí významné události ze svého života, prostředí, ve kterém žil, a osoby, s nimiž se setkal.⁶³ Žánr pamětí patří do kategorie literatury dokumentární, která se zaměřuje na záznam skutečných událostí a zkušeností. Klíčovým aspektem je to, že paměti musí zachycovat skutečné události, a ne fikci či uměle vytvořené

---

⁶⁰ VLAŠÍN, Štěpán (ed.). *Slovník literární teorie*. V Praze: Československý spisovatel, 1977. ISBN 22-062-77, str. 34.

⁶¹ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 29.

⁶² VLAŠÍN, Štěpán (ed.). *Slovník literární teorie*. V Praze: Československý spisovatel, 1977. ISBN 22-062-77, str. 34.

⁶³ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str.436.

situace. Události popsané v pamětech musí být pravdivé.⁶⁴ K tomu se váží také faktografická

---

⁶⁴ VÁLEK, Vlastimil. *K specifčnosti memoárové literatury*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1984.

data, jako jsou časové údaje, geografické názvy, jména a popisy skutečných osob, či korespondencí, která plní v pamětech roli dokumentační.

Podle vztahu k realitě můžeme paměti rozdělit na dvě hlavní kategorie: autentické paměti, které zachycují skutečné události, a fiktivní, které vypadají a působí jako záznamy skutečných událostí, ale ve skutečnosti jsou pouze výsledkem autorovi imaginace. Paměti mohou být také rozděleny podle přístupu: monografické, které se zaměřují na život a dílo autora, panoramatické, které zahrnují širší historické souvislosti, a zbeletrizované, které mají beletristický charakter.⁶⁵

3.1. Vymezení rozdílů mezi autobiografickým románem a memoárem

Autobiografický román a memoár jsou dva literární žánry, které spolu sdílí jeden významný rys, a to zaměření na život autora. Oba žánry se soustředí na osobní zkušenosti, myšlenky a emoce autora, přičemž jejich hlavním zdrojem pro psaní je samotný životní příběh autora. Ačkoliv se na první pohled mohou tyto žánry zdát identické, existují mezi nimi klíčové rozdíly, které je nutné rozlišovat. Pro bližší ilustraci těchto rozdílů byly vybrány dvě konkrétní díla Pavla Řezníčka jako příklady obou žánrů, a to *Hvězdy kvelbu* a *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*.

Prvním významným aspektem, který rozděluje autobiografický román od memoáru je fikce proti realitě. V autobiografickém románu mísí autor reálné události ze svého života s fiktivními prvky a také fabulací. V díle Pavla Řezníčka *Hvězdy kvelbu* můžeme tento aspekt fikce vidět u pojmenování osob či míst. Například: „*I stalo se v ten čas, že se ženil Franta Kočička.*“⁶⁶ Z uvedené ukázky můžeme rozpoznat herce, velkého znalce brněnského „hantecu“ a také siláka Frantu Kocourka⁶⁷. Pavel Řezníček změnil jeho příjmení z mužského tvaru do ženského, a tak se z Kocourka stala Kočička.

Oproti tomu v díle *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*, kterému bychom mohli připsat žánr memoár, se Pavel Řezníček drží striktně pravdivých údajů a událostí, kterých byl osobně svědkem. Autentičnost knize dodává i to, že je koncipována jako rozhovor autora, samotného Pavla Řezníčka, s nejmenovaným reportérem, který s ním tento rozhovor vede. Dílo je plné faktů, například o Řezníčkově rodném městě Blansku, a také v něm, na rozdíl od *Hvězd*

---

⁶⁵ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 437.

⁶⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 169.

⁶⁷ ČESKÁ, televize. *Král železa a smíchu Franta Kocourek*. Online. In: Česká televize. 2017. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11648885768-kral-zeleza-a-smichu-franta-kocourek/>. [cit. 2024-03-28].

kvelbu, můžeme vidět skutečná jména členů „brněnské bohémy“ a mnoha dalších významných osobností. To můžeme spatřit v této ukázce: "Měl jsem tu „bohému“ rád. Setkal jsem se tam s takovými figurami, jako byl Arnošt Goldflam nebo demiurg Jan Novák, který se považoval za mesiáše (Slanina říká „meciáš“), je těž už „notorious“ (Hitchcockův termín) ... „pověstný“.“⁶⁸

Dalším z rozlišujících faktorů mezi dvěma zmiňovanými žánry, a také mezi jednotlivými díly Pavla Řezníčka, je šíře, s níž každé dílo přistupuje k různým etapám autorova života. Autobiografický román může nabídnout pohled na celkový průběh života autora, avšak častěji se omezuje na zobrazení jen některých specifických, významných období jeho života. Román *Hvězdy Kvelbu* se zaměřuje na etapu života Pavla Řezníčka během 60. let 20. století, kdy žil v Brně. Tuto skutečnost dokazuje hned několik úryvků z knihy: „Kavárna Veduta byla plná.“⁶⁹ Kavárna Veduta označuje reálnou kavárnu Bellevue, která se v minulém století nacházela v Brně. Byla to jedna z neznámějších kaváren Brna, a také, jak sám Řezníček uvádí, jedno z míst, kde se scházela „brněnská bohéma“.⁷⁰ Ostatně, to, že se kniha odehrává v Brně dosvědčují i jiné předělané názvy brněnských míst, jako například *klub Argonaut*, který představuje uměleckou besedu Zlatoroh, kam chodíval Řezníček se svými přáteli na jazzové koncerty, či večery poezie⁷¹ a spoustu dalších.

Memoárová literatura se naopak snaží komplexně zachytit celý autorův život. Nezaměřuje se pouze na specifické období, jako autobiografický román, ale snaží se dát čtenáři průhled do všech etap autorova života. Memoár je obvykle chronologicky uspořádán, tudíž začíná autorovým dětstvím a postupuje až do současnosti, a také nabízí komplexnější a detailnější pohled na jeho život. V memoárech autor sdílí nejen své zkušenosti, ale i příběhy o setkáních s lidmi, které měli na jeho život velký vliv. Na rozdíl od autobiografického románu, kde mohou postavy být výtvozem čisté fantazie nebo, jak je tomu v případě Pavla Řezníčka, založeny na skutečných osobách pouze s pozměněnými jmény, jsou v memoárech pravá jména postav zcela zachována. Tento přístup, který podtrhuje pravdivost a upřímnost autorova vyprávění můžeme vidět v úryvku z knihy: „*Hrabal nedal na Brno dopustit, však mě taky stále*

---

⁶⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 78.

⁶⁹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 169

⁷⁰ BALAŠTÍK, Miroslav. *Literatura v čase lovců: rozhovory se spisovateli 1995-2015*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-408-9, str. 318.

⁷¹ BALAŠTÍK, Miroslav. *Literatura v čase lovců: rozhovory se spisovateli 1995-2015*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-408-9, str. 318.

oslovoval „lichotivě“ rčením: „*Tak co, vy perzo brněnská?*“⁷² To, že Pavel Řezníček měl k Bohumilu Hrabalovi vřelý vztah dokazuje podtitul knihy *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*, který zní *vzpomínky na Bohumila Hrabala, Karla Šebka, Ladislava Nováka, Joyce Mansourovou, Jiřího Veselského a další*.

---

⁷² ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, str. 174.

4. Analýza autobiografického románu

Hvězdy kvelbu bychom mohli označit za Řezníčkovu dílo, které se vyznačuje neobvyklou kombinací prvků poezie a prózy, čímž se vymyká tradiční žánrové kategorizaci. Kniha je koncipována tak, že skoro v každé její kapitole najdeme nejednu báseň od Jana Nováka, Ivana Blatného a mnoha dalších umělců. Řezníčkovy texty tedy nejsou omezeny pouze jednou specifickou literární formou, ale mohli bychom je označit jako texty synkretické.

V románu odhaluje Pavel Řezníček svět svých osobních prožitků obohacený o prvky fikce, které společně vytvářejí jádro příběhu. Román se pohybuje na tenké hranici mezi realitou a fikcí, a tak se čtenář musí sám rozhodnout, čemu uvěří, že se skutečně stalo, a co bylo autorem upraveno. Tímto způsobem autor věrohodně zprostředkoval atmosféru a život v brněnské bohémě, ale i mimo něj.

Využívání pseudonymů pro reálné postavy v *Hvězdách kvelbu* představuje klíčový prvek, který dává čtenářům, obzvláště těm se znalostí brněnského uměleckého prostředí, možnost prozkoumat a odhalit skutečné identity za fiktivními jmény. Tato technika nejenže umožňuje Řezníčkovi chránit soukromí osob, které se v románu objevují, ale zároveň přidává další vrstvu k vyprávění – přináší do děje prvek tajemství a interaktivního objevování, které je čtenáři dopřáno. Zároveň tato metoda umožnila Řezníčkovi zachovat určitý odstup od reálných osob a událostí. To mu dalo svobodu v literárním vyjádření a interpretaci událostí a charakterů, byť tedy autor dodává, že kniha je z 95 % tvořena reálnými zážitky a pouze z 5 % fikcí.⁷³ Román je vyprávěn ve třetí osobě, což Řezníčkovi umožnilo vytvořit prostor mezi osobními zkušenostmi a vyprávěným příběhem.

Hlavní protagonistou románu je Petr Pekárek, který je zároveň literárním alter egem autora Pavla Řezníčka. Řezníček tímto způsobem do jisté míry oddělil vyprávění od své vlastní identity, ale zároveň si zachoval kontrolu nad příběhem a umožnil čtenářům nahlédnout do svých myšlenek. Prostřednictvím Pekárka autor otevírá čtenářům dveře do svého vnitřního světa, umožňuje jim nahlédnout do hloubi svých myšlenek a pohnutek. Tímto způsobem, přestože Řezníček staví mezi sebe a své vyprávění určitou bariéru, také autor vytváří prostor pro sdílení svých autentických zážitků a pocitů

---

⁷³ BLAŽEJOVSKÁ, Alena. *Pavel Řezníček: Hvězdy kvelbu. Neuvěřitelné příhody ze života brněnské bohémy*. Online. In: Český rozhlas. 2022. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/pavel-reznicek-hvezdy-kvelbu-neuveritelne-prihody-ze-zivota-brnenske-bohemy-8851626>. [cit. 2024-04-04].

V románu představuje Řezníček rozsáhlý soubor postav, které jsou všechny založené na reálných osobnostech z jeho života. Tento proces transformace skutečných jmen do vymyšlené podoby dává autorovi prostor pro začlenění pravdivých příběhů a momentů, aniž by přitom došlo k přímému odhalení jejich aktérů. Práce s postavami tak nejen že přináší dílu autentičnost a hloubku, ale rovněž poskytuje autorovi určitou míru anonymity. Více jsou postavy *Hvězd kvelbu* rozebrány v podkapitole *Postavy*.

Řezníčkův literární jazyk, který ve svých dílech používá, je bohatý a velice rozmanitý. Konkrétně ve *Hvězdách kvelbu* nalezneme vše od poetických veršů, přes latinská úsloví až po vulgarismy nebo brněnský hantec, jak můžeme vidět v ukázce: „*Quotiesqunque inter homini sum, minus homo redii – řekl si starý latiník Horák (Když jsem mezi lidmi, jsem míň člověkem) a rozhrnul větvě smrku.*“⁷⁴ Tato rozmanitá jazyková škála dodává knize autentičnosti a dynamičnost. Skutečnost, že se děj knihy odehrává v Brně by čtenáře nabádala k myšlence, že bude plná právě brněnského hantecu“: „*No esi nás nehópeš,*“ řekl Franta Kalfas.“⁷⁵ Opak je však pravdou. Řezníček hantec v knize využil pouze minimálně, jen v případech, kdy to vyžadovala situace, a to z toho důvodu, že jej sám neměl rád.⁷⁶

---

⁷⁴ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 236.

⁷⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 130.

⁷⁶ KRATOCHVÍL, Karel. *Vzpomínky na Bohumila Hrabala, Karla Šebka nebo Jiřího Veselského vychází pod názvem Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Online. In: Český rozhlas. 2014. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vzpominky-na-bohumila-hrabala-karla-sebka-nebo-jiriho-veselskeho-vychazi-pod-5071512>. [cit. 2024-03-31].

5. Interpretace vybraných děl

Poslední kapitola práce se zaměřuje na interpretaci románu *Hvězdy kvelbu* a dalších vybraných Řezníčkových děl, které pomohou k dostatečnému pochopení autorova stylu.

Už samotný název, *Hvězdy kvelbu*, může již na první pohled vzbuzovat zvědavost a vyvolávat otázky nad skrytým významem, který mohl autor do názvu vložit. Avšak, v tomto případě, tajemství názvu spočívá v jeho, u Pavla Řezníčka překvapivé, přímočarosti, která odkazuje na konkrétní místo, kde se část děje odehrává. Kvelb je archaický termín označující obchod nebo také krámk, a právě v takovém starém krejčovském krámku se odehrávají některé momenty, které jsou klíčové pro rozvoj celého příběhu. Označení hvězdy připsal Pavel Řezníček všem, pro něj významným osobám, které protagonistu Petra Pekárka, navštěvovali v jeho skromném příbytku. Všechny tyto postavy pro něj, stejně jako hvězdy, vydávaly nesmírnou záři, a to konkrétně záři poezie, která mu učarovala. Hvězdy mohou označovat i metaforu pro příchod a přínos něčeho ojedinělého. Stejně tak jako se hvězdy objevují na obloze se v Pekárkově kvelbu a životě objevovaly osobnosti, které mu něco přinesly. Tyto významné osobnosti jsou podstatným hybatelem nejen děje, ale i samotného života Petra Pekárka, alias samotného autora díla Pavla Řezníčka.

5.1. Motivy děl

Díla Pavla Řezníčka oplývají hned několika motivy, které dohromady vytváří komplexní a fascinující literární počiny, které nám autora připomínají dodnes. Řezníček se ve svých dílech nebál vyjadřovat svůj značný odpor k dodržování společenských norem nebo podřizování se různým řádům. Jeho literární styl je unikátní díky spojení černého humoru, groteskosti nebo také antropomorfizace, což dává jeho pracím zvláštní charakter plný bizarnosti a odvážné originality.

5.1.1. Groteskno

Prvním významným a často se opakujícím motivem, které ve svých dílech Pavel Řezníček využil je groteskno. Nejvýrazněji se tento motiv odráží na postavách autorových děl. V několika svých dílech autor zašifroval jména skutečných, žijících postav, která figurovala v jeho životě. Jména těchto postav, většinou z autorova bezprostředního okolí, jsou často přetvořena do bizarních podob. Dokonalým příkladem této jmenné groteskosti je román *Hvězdy kvelbu*. Toto dílo poskytuje čtenářům unikátní pohled do Řezníčkových životních zkušeností, které velmi často obsahují pikantní a osobité vzpomínky z jeho života. Autor se zde věnuje popisu svých přátel a známých, avšak s výrazným respektem k jejich soukromí, zaměňuje jejich skutečná jména. Tento proces změny jmen provedl autor různě – od hříček s písmeny přes

překlady do cizích jazyků až po vytvoření úplně nových, někdy až komicky znějících jmen. Tato metoda nejenže chrání identitu reálných osob, ale zároveň obohacuje text o další vrstvu humoru a mystifikace. Současně tato metoda umožnila Řezníčkovi zachovat autentičnost jeho vyprávění, zatímco si vytvořil určitý odstup, který umožnil volnější zpracování skutečných zážitků postav z knihy. Ukázky těchto pseudonymů jsou více rozebrány v podkapitole *Postavy*.

5.1.2. Antropomorfizace a bizarnost

Další z motivů, které se v Řezníčkově tvorbě vyskytují jsou antropomorfizace, tj. prisuzování lidských vlastností neživým objektům nebo zvířatům⁷⁷ a bizarnost. Antropomorfizované postavy nevyužil Řezníček jen ve svých poeziích, jak by se nabízelo, ale také ve svých prózách. Ve sbírce *Mizející ve voliěře* Řezníček tuto metodu využil k vytvoření básnického prostoru, kde je hranice mezi tím, co je objekt a kdo je subjekt, velice tenká. Ve svých básních nechává promlouvat nejen zvířata, ale také předměty, či dokonce abstraktní pojmy jako je elektřina, a tím činí tyto pojmy hlavními aktéry svých básní. Řezníčkovo dílo nutí čtenáře přemýšlet o pravidlech, které utváří lidskou společnost, což můžeme vyčíst také z úryvku básně *Unesl jsem ji já*:

*Hodinky které mluvily lidskými hlasy
Byly dost neomalené
Spíraly starým lidem i ministerským předsedům
Dožadovaly se svých práv
„Když mluvíme, budeme asi lidé“ vykřikovaly
A mávaly transparenty před parlamentem
(...)⁷⁸*

Hodinky, tradičně vnímané jako neživé předměty, se v této básni stávají subjekty s vlastními touhami a cíli, čímž autor poukazuje na absurditu a komplexnost lidské společnosti. Úryvek bychom také mohli chápat jako satiru na politické dění, kde dokonce i neživé objekty mají potřebu angažovat se ve společenských otázkách.

V díle *Mizející ve voliěře* bylo názorně ukázáno, že Řezníček, právě díky antropomorfizaci, dokáže postavit na stejnou úroveň lidskou rasu společně s neživými věcmi nebo také zvířaty. Tato technika umožnila autorovi vytvořit nejen v jeho poeziích, ale také

⁷⁷ *Slovník spisovného jazyka českého*. Online. 2011. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=antropomorfismus&hsubstr=no>. [cit. 2024-03-08].

⁷⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Mizející ve voliěře: (2008-2011)*. Poezie (Dybbuk). Praha: Dybbuk, 2011. ISBN 978-80-7438-045-7, str. 19.

prózách, naprosto unikátní situace, které můžeme nalézt například v románech *Vedro* nebo *Zvířata*.

Pavel Řezníček začal psát román *Vedro* během horkých letních dní roku 1983 a paradoxně jej dokončil v ledovém posledním dnu roku 1985. *Vedro*, které tehdy znepríjemňovalo život nejednomu člověku, se překvapivě stalo hlavním protagonistou jeho díla. Jak již autor zmiňuje na prvních stranách knihy, *Vedro* se proplétá dějem v mnoha různých podobách: „*Bylo to hluchoněmé vedro. Bylo to vedro invalida, zvláště ve své potměšilosti, bylo to vedro harmonika, zvláště se své tahavosti a v tom jak z této harmoniky skákaly hvězdy podobné lidem opařenými klobouky.*“⁷⁹ V závěru románu je vedro přeměněno v králičí kožku, která visí na dveřích stodoly a následně umírá: „*Vedro chcíplo.*“⁸⁰

V románu *Zvířata* přisuzuje Pavel Řezníček lidské vlastnosti zvířatům, což není v literatuře nějaký zvláštní jev. V příběhu se prolínají příběhy osob, zvířat nebo také i nadpřirozených bytostí, které zažívají bizarní až absurdní zážitky. Co je ovšem zajímavé je jistá podobnost s Orwellovým románem *Farma zvířat*, kde se zvířata rozhodnout sama ujmout spravedlnosti, avšak na rozdíl od Řezníčkova díla, v Orwellově příběhu mají hlavní roli pouze zvířata a lidé, či jiné jevy se v něm vyskytují minimálně.

5.1.3. Erotika

Vzhledem k tomu, že román *Hvězdy kvelbu* vychází z reálných zážitků, Řezníček v něm antropomorfizace nevyužil, avšak další motiv, které dílo obsahuje je erotika a sexualita. Tyto motivy se v Řezníčkově tvorbě objevují v různých podobách, přičemž rozsah jejich zpracování a prezentace se u každého díla liší. Zatímco v některých textech se autor nebojí ponořit do hlubin explicitních až vulgárních výrazů, aby zachytil syrovost a zběsilost lidských tužeb, v jiných případech volí delikátnější přístup, kde je erotičnost pouze decentně naznačena.

Hvězdy kvelbu patří mezi díla, ve kterých jsou sex a erotika pouze doplňujícím faktorem skutečných vzpomínek. Tyto prvky nejsou v díle dominantní, ale spíše se objevují v kontextu širšího vyprávění o autorově životě a zkušenostech. Hlavní myšlenkou románu není detailní zkoumání autorových sexuálních zkušeností, ale pochopení jeho stylu života v samotném jádru brněnské bohémy. V díle se přímo nevyskytují popisy erotických aktů, avšak téma masturbace je zmiňováno hned několikrát. Tento eroticky laděný pojem je spojen především s postavou Zdeny Bautzenové, mladé nymfomanky, jejíž pravé jméno, které Řezníček schoval do tohoto

---

⁷⁹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7, str. 15.

⁸⁰ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7, str. 167.

pseudonymu, se mi bohužel nepodařilo nalézt. Zdena vyjadřuje silnou touhu po intimní blízkosti s hlavním protagonistou Petrem Pekárkem. Na začátku Pekárek nerozumí, po čem Zdena touží, ale postupně si uvědomuje povahu jejich přání. Popis Zdeniny nymfomanská touhy je v knize podán detailně, avšak s citem a bez použití vulgárních výrazů. Zdena pouze vylíčí svůj problém, a naznačí, že jediným řešením je její domácí hřiště s pomůckami, kterými si vyvolává lásku. Vzájemné milostné akty mezi postavami nejsou v díle explicitně popsány. Jediné, z čehož je možno pochopit, že k aktu došlo jsou slova: „*Vedla si ho za ruku do jeho kvelbu, kde se ho zmocnila. Inu, láska je mocná vládkyně.*“⁸¹

V dalších pasážích románu dochází k odhalení, které v celkovém kontextu příběhu působí ironicky. Zdena, představená jako postava s nymfomanskými sklony, se na první pohled jeví jako osoba hluboce přitahovaná k hlavnímu protagonistovi Pekárkovi. Avšak později se ukáže, že její zájem nebyl primárně zaměřen na Pekárka jako osobu, ale spíše jako muže obecně. Tento fakt podporuje část 19. kapitoly, kde je Pekárek konfrontován obrazem Zdeny v intimní blízkosti s dalším mužem - Karlem Liškou, také členem bohémy: „*A hle, koho nespatriil u jednoho stromu, jak se objímá a mačká s Karlem Liškou ... Studující Bautzenová, nymfomanka, užívala si tu hříšné lásky s jiným členem bohémy.*“⁸²

Poněkud vulgárněji působí ukázka z knihy *Zvířata*, ve které se Řezníček nevyhýbá explicitnímu a provokativnímu zobrazení sexuální scény, která by mohla být považována za dost vulgární: „*Profesorka sála. Orální lásku nepoznala. Byl to pro ni objev. Koza se vrtěla, přirážela, dorážela vemenem a pak osvobozující ejakulace potřísnila profesorčinu tvář.*“⁸³ Tato ukázka nejenže otevírá téma erotiky a možná také perverzity, ale je možné v ní rozpoznat i prvky absurda. Úryvek demonstruje nejen Řezníčkův odvážný přístup k zobrazování erotických scén, ale také jeho schopnost překračovat tradiční hranice a očekávání. Popis scény, ve níž se koza, antropomorfovaný subjekt, účastní sexuálního aktu s lidskou postavou, je příkladem Řezníčkova míchání reality s fantazií, čímž vytvořil naprosto bizarní, ale zároveň fascinující obraz.

Pavel Řezníček se ve svých dílech nevyhnul ani erotickým scénám, které jsou provozovány více než dvěma členy. Za jednu z vulgárnějších scén, které daný jev demonstrují lze považovat ukázku z díla *Zvířata*: „*Talíře si to chtěly také zkusit. Začala se prohánět, dotírat na sebe, lézt na sebe, pokoušely se o felaci, ale protože to nešlo, masturbovaly pomocí vidličky*

---

⁸¹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 98.

⁸² ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.189.

⁸³ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Zvířata*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80-85213-30-3, str. 35.

nebo nože, podle toho, co bylo při ruce."⁸⁴ Tato pasáž užívá erotické motivy v neobvyklém kontextu antropomorfizovaných věcí – talířů, kterým je přisuzováno lidské sexuální chování. Tato kombinace vytváří nejen erotický motiv, ale také motiv absurdna a černého humoru, kdy obyčejné věci, jako talíře a vidličky, dokáží mezi sebou provozovat tento akt.

Zvláštním, méně veselým pojmem, který se v dílech také objevuje, byť jen náznaky, je pedofilie. Toto citlivé a tabuizované téma je přítomno pouze v pár Řezníčkových prózách. Mezi díla, ve kterých je toto téma naznačeno v podobě nenápadných narážek a neopodstatněných obvinění řadíme *Hvězdy kvelbu* nebo *Strop*. V obou případech jsou tyto narážky na pedofilii zpracovány podobně, zpravidla jako nespravedlivá, falešná obvinění, která jsou daným postavám vytýkány.

Prvním obviněným je jediný a absolutní básník, z knihy *Hvězdy kvelbu*, Jan Horák: „Pazjev Liškovu ruku s dokladem odstrčil a řekl: „Nezajímá! Doktora oslavovat nebudete. Je na malý děvčátka ... a vůbec, je to doktor?!“⁸⁵ Jan Horák byl touto fámou a obviněním velice zasažen a také velice zpochybnil Horákovu reputaci. Jelikož je dílo inspirováno skutečnými zážitky a vzpomínkami Pavla Řezníčka, opět tímto tématem otevřel otázky, co je v tomto případě pravda a co fikce. Druhé dílo v němž je téma pedofilie naznačeno je román *Strop*, ve kterém je touto pomluvou zasažen místní učitel Víšek: „Však se o Víškovi povídaly po městě pěkné věci, co dělá v kabinetě s holčičkami. Nebude to dlouho trvat a policie si na mlsného učitele posvítí.“⁸⁶ V této ukázce je místní učitel vyobrazen ve špatném světle, jelikož jeho chování je zde popisováno jako perverzní nebo právě jako pedofilní. Byť je možno v obou ukázkách najít jisté podobnosti v obviněních, je přesto zřejmé, že autor se k tomuto tématu staví citlivě, s opatrností a vyhýbá se přílišné explicitnosti a detailům.

5.1.4. Černý humor, ironie a absurdita

Absurdno a ironie patří mezi dominantní motivy v dílech Pavla Řezníčka. Nejčastěji v nich slouží jako prostředek pro satirické zobrazení různorodých aspektů lidského charakteru a společenského působení. Tato tematika je v dílech zpracována s bohatou dávkou sarkasmu a vytváří texty plné absurdity, které dokáží čtenáře přivést zamyšlení, ale současně vyvolat i smích.

Široké panorama ironicky vykreslených situací, ale také postav, zaznamenal Pavel

⁸⁴ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Zvířata*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80-85213-30-3, str. 35.

⁸⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 81.

⁸⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Strop*. Praha: Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0138-5, str. 15.

Řezníček ve *Hvězdách kvelbu*. V románu se díky tomu objevuje řada komických a satirických momentů, které přispívají k hloubce vyprávěného příběhu. Pavel Řezníček vykreslil v díle absurdní a neuvěřitelné situace, které jsou založeny na sérii událostí, které zažívá postava Karla Štětky. Autor popisuje Štětkovy pokusy o sebevraždu, které jsou tak přehnaně nebezpečné a bizarní, že se stávají absurdními: „*Jednou šel po železniční trati proti lokomotivě. Domníval se, že uhne. Neuhnula. Souboj vyhrála lokomotiva. Štětka byl téměř pět minut v klinické smrti, ale dostali ho z toho.*“⁸⁷ Samotná postava Karla Štětky představuje typické absurdno. Jeho úmyslné nebezpečné jednání, jako je chůze po železniční trati proti lokomotivě nebo jiné sebevražedné pokusy, ilustruje absurdní pohled na lidskou existenci a neobvyklou odolnost postavy Štětky vůči smrti.

Jistou ironii lze vidět také v plátku, který píše protagonista Pekárek, „Antihorák“. Jak již z názvu vyplývá, plátek je směřován především proti osobě Jana Horáka a rozšiřuje o něm spoustu pomluv, ale také jej humorně uvádí do různých situací. Ironicky vložil Pekárek postavu Jana Horáka mezi Rychlé šípy, legendární skupinu Jaroslava Foglara, kterých si mimořádně váží: „*Ježka v kleci konečně omrzelo věčné HORÁKOVY ukazování jeho luláčku. O vydání tajemství Tleskačova kola nechtěl ani slyšet. Nakonec pozval HORÁKA k sobě do klece, protože mu tam byla dlouhá chvíle.*“⁸⁸ Ironie psaní „Antihoráka“ odhaluje také složitost vztahu mezi postavou Petra Pekárka a Jana Horáka. Pekárkovo psaní „Antihoráka“ v sobě skrývá ironii spočívající v tom, že ačkoli se zdá být odpůrcem Horákových vizí a snah o nesmrtelnost a představě, že on je jediný absolutní básník, i přes to si najde volný čas a dokáže o Horákovi psát různé pomluvy, či dokonce vymýšlet celé příběhy.

Celý román *Vedro* by se dal považovat za absurdní, ale jeden z nejabsurdnějších momentů nastává téměř na konci knihy: „*Donnerwetter, vždyť já jsem se zmylilo o 13 milionů let, zahuhlalo Vedro-kož-ka. [...] jak teď bez ostudy vyklidit scénu?*“ *Králičí kožeš-ka-Vedro zdvihlo plachty a odletělo ke své stodole. Počkalo chvíli, až do něj (do ní kožeš-ky) zajely zase hřeby a přirazí je-ji do vrat. Už odtud nechtělo, zatracené Vedro.*“⁸⁹ Absurdita tohoto výroku nabírá o to většího rázu, když si Vedro uvědomí, že celé jeho počínání bylo zbytečné, jelikož o několik milionů let minulo nějakou určitou dobu, tudíž škodilo všem a všemu naprosto zbytečně. Toto jisté nedorozumění a následná snaha Vedra utéct nebo spíše zmizet před následky svých činů zdůrazňují absurditu situace. Objevuje se zde také téma omylu a snahy

⁸⁷ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 42.

⁸⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str. 114.

⁸⁹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7, str. 166.

vyhnout se zodpovědnosti za své činy, což vyvolává jak humorné, tak také k zamyšlení vybízející otázky nad lidskou povahou.

V díle *Blázny šatí stvol: Demiurgovy příhody z ústavu choromyslných*⁹⁰, závěrečném díle trilogie *Hvězd kvelbu*, se Řezníček vrací k tematice brněnské bohémy. Tento román je vyjádřením absurdity, která je v tomto případě vyobrazena tak, že překonává všechny hranice reality a racionality. Absurdita je ztělesněna hned na prvních stranách knihy, kde je uvedeno zmrtvýchvstání Jana Horáka. Jeho úmrtí bylo ve skutečnosti pouze zinscenováno, a tak se vrací zpět do Brna, centra dění brněnské bohémy. Horákovo znovuoživení nabízí absurdní obrat v porovnání s jeho dřívějšími úvahami v prvním díle *Hvězd kvelbu*, kde vytrvale všem postavám, dokonce i profesorům z různých biologických oborů, tvrdil, že je nesmrtelný, což jeho návrat z mrtvých ironicky potvrzuje.

V básnických sbírkách Pavla Řezníčka, jako je například *Kráter Resnik a jiné básně*, se černý humor objevuje jako významný prvek. Ve svých básních Řezníček zpochybňuje tradiční hodnoty a normy, přičemž jeho satirický pohled na realitu vyvolává reflexi nad absurditou existenciálních situací, což například ukazuje báseň *Mramorový obklad*:

*Je to jako
důstojník
pověšený na krku klenotníka
v tomto domě se manipuluje s lidmi a dopisy
vznešené dámy dříve než si ustříhly vlasy
zasypaly je řadou urážek
a skořicí*⁹¹

Černý humor v této pasáži se projevuje především prostřednictvím absurdních a groteskních představ. Již první verš odkazuje k nerealistickému obrazu, jež má za cíl kritizovat nebo také parodovat společenské postavení nebo očekávání. Druhým veršem může Řezníček odkazovat na cynický pohled na mezilidské vztahy a komunikaci, což může být interpretováno jako satira na manipulativní praktiky v lidské interakci a společenské hierarchii. V posledním zmiňovaném verši je černý humor opět založen na absurditě chování vznešených dam. Pasáž

---

⁹⁰ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Blázny šatí stvol: Demigurovy příhody v ústavu choromyslných : (Hvězdy kvelbu III)*. Brno: Petrov, 1998. ISBN 80-7227-023-0.

⁹¹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kráter Resnik a jiné básně*. RR. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990. ISBN 80-85196-01-8, str. 68

představuje vtipné zobrazení rituálů vyšší společenské třídy a zpochybňuje jejich smysluplnost a autenticitu. Samotné vrstvení urážek a skořice na vlasy může symbolizovat kritiku povrchnosti a absurdity různých rituálů.

5.1.5. Brněnská bohéma

Motiv brněnské bohémy neodmyslitelně patří k dílu *Hvězdy kvelbu*, které je pro tuto práci stěžejní. Brněnská bohéma se v dílech Pavla Řezníčka neobjevuje pouze na pozadí celého děje knihy, ale stává se klíčovým motivem, který proniká celým tímto dílem. Dílo by se tedy dalo charakterizovat jako kronika života brněnské bohémy, které byl sám Řezníček součástí. Brněnská bohéma, sestávající z reálných osobností, přátel i známých autora, je v jeho tvorbě zobrazena se srdečným detailem, často také s nadsázkou a humorem. Přestože jsou postavy a situace přetvářeny skrze autorovu imaginaci, zachovávají si svůj autentický základ, který čtenářům umožňuje nahlédnout do specifické atmosféry této brněnské skupiny. Motiv brněnské bohémy tak představuje nejen svědectví o jedinečném kulturním prostředí, ale i o Řezníčkově osobním vztahu k tomuto uskupení a jeho členům. „*Dnes na odpoledne byli domluveni, že se sejdou u Horákova činžáku na Francouzské 90, kde proběhne urputné filmování. Sešla se snad celá „bohéma“.*“⁹² Celou tuto událost dokumentuje fotografie z roku 1969.⁹³

Bohéma se sice stala hlavním motivem významného Řezníčkova prozaického díla, ale byla také zmíněna v jeho básnické tvorbě, konkrétně ve sbírce *Mizející ve voliěře*. Jedna z básní v této sbírce nese název *Danajský dar řezníka J.* a přináší postavu, která sice přímo nepatřila mezi členy brněnské bohémy, avšak svou existencí a pověstí je s touto komunitou spojena jako vedlejší figura:

[...]
Je 17. března 1939
advokát Dolfa si nese v konvičce
dršťky od řezníka Jebavého
jehož krám stojí na rohu náměstí Svobody
[...]⁹⁴

⁹² ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.81.

⁹³ Viz. příloha č. 2.

⁹⁴ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Mizející ve voliěře: (2008-2011)*. Poezie (Dybbuk). Praha: Dybbuk, 2011. ISBN 978-80-7438-045-7.

První verš se vztahuje k datumu, které je spojeno s návštěvou Adolfa Hitlera v Brně⁹⁵. Toto datum zároveň může odkazovat na německou okupaci Čech, Moravy a Slezska v březnu roku 1939. Druhý verš naznačuje absurdní, ale typické, chování advokáta Dolfy, které Pavel Řezníček zmínil ve Hvězdách kvelbu. „*Pekárek byl svědkem, jak si Dolfu nalil do konvičky omáčku, pak tam dal obložené chlebičky a na závěr to zalil pivem.*“⁹⁶ Dolfova konvička, do které je schopen dát úplně vše, je jednou z neodmyslitelných věcí, které k němu, společně s jeho zimníkem a dvěma aktovkami, patří. Postava advokáta, nesoucího si dršťky, může v tomto kontextu představovat kontrast mezi dramatickou historickou událostí a pokračujícím běžným životem obyčejných lidí, jako byl Dolf. Jméno řezníka a poloha jeho krámu na náměstí Svobody přidávají další ironii a možný odpor a paradox vůči okupaci. Přestože by náměstí Svobody mělo být symbolem otevřenosti a svobody, realita v okupované zemi byla pravým opakem a poukazovala na ztrátu tohoto ideálu.

V rámci interpretace motivu brněnské bohémy v díle *Popel žhne* se ukazuje, jak Pavel Řezníček navazuje na své přechodní dílo *Hvězdy kvelbu*, přičemž závěrečná událost prvního dílu – smrt demiurga Jana Horáka – tvoří výchozí bod pro další vyprávění. Tento druhý díl nejenže přináší zpět známé postavy z předchozího díla, ale obohacuje je i o nové, čímž prohlubuje a rozšiřuje již známé prostředí. Důraz na kontinuitu s prvním dílem je zřejmý nejen ve znovuobjevení postav, ale i v opakovaných odkazech na *Hvězdy kvelbu*: „*Byl to oblíbený žert JJB (viz. „Hvězdy kvelbu“).*“⁹⁷ Prostřednictvím brněnské bohémy, která je opět středobodem děje, Řezníček mapuje životy a peripetie svých postav. Smrt Jana Horáka v předchozím díle neznamená konec jeho vlivu na bohémskou společnost, naopak, jeho duch a odkaz pokračují ve formě vzpomínek a několika spolků, což ukazuje na hlubokou stopu, kterou po sobě zanechal. Samotný název *Popel žhne* může odkazovat na neuhasínající inspiraci a odkaz umělecké komunity, která i po smrti klíčové postavy či jiných změnách pokračuje ve své kreativní činnosti.

---

⁹⁵ *Vypálení Velké synagogy v Brně* Online. In: Internetová encyklopedie dějin Brna. 2004, 7.2.2023. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=2906#:~:text=T%C5%99%C3%ADpodla%C5%BE%C3%AD%20budova%20byla%20vysv%C4%9Bcena%20v,t%C3%A9ho%C5%BE%20dne%20vyp%C3%A1lena%20nacistick%C3%BDmi%20ordnery.. [cit. 2024-04-04].

⁹⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.15.

⁹⁷ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Popel žhne: (Hvězdy kvelbu II)*. Host. Brno: Host, 1996. ISBN 80-902127-5-1, str. 54.

5.2. Postavy v dílech

V celém díle *Hvězdy kvelbu* bychom našli desítky jmen reálných postav, s rozdílem toho, že jména jsou zde vyobrazeny pod různými pseudonymy, přesmyčkami či převzatými slovy z jiných jazyků. I když všechna jména postav, které se v knize nacházejí, jsou nějakým způsobem zparodována nebo předělána do všelijakých pseudonymů, hlavní protagonista je toho výjimkou. Jméno Petr Pekárek nemá žádné spojení s reálným jménem autora Pavlem Řezníčkem. Jediná konexe, která mohla autora k tomuto jménu přivést je vzpomínka z dětství, ve které jméno Pekárek figurovalo.

Již na úvodních stranách díla, specificky v sekci věnování, autor poskytuje čtenáři klíčové informace o skutečných identitách postav, které se objevují v celém díle. Toto odhalení pravých jmen některých postav umožňuje čtenáři nejen snadněji identifikovat konkrétní osoby, které se skrývají za literárními figurami, ale v některých případech také vyžaduje deduktivní myšlení k určení jejich pravé identity. V úvodní pasáži Řezníček vyjadřuje svůj postoj a pohled na tři osobnosti, které ve své knize zobrazil: „*Takový zavšivený advokát Dolfa je poetičtější než Niké Samothrácká, Jan Novák je víc než Venuše Milóská a Antonín Ječný, který se už odebral na věčnost, je víc než triumfální oblouk v Paříži.*“⁹⁸ V této citaci jsou již užita reálná jména skutečných postav.

Advokát Dolfa, vlastním jménem Karel Matýšek, nebo také zvaný Doktor Špína, jeho osobnost je známá svým dlouhým zimmikem, který nesundává ani v tom největším horku a do jehož útrob sbírá zbytky jídel, které lidé nechávají v restauracích či bufetech. V Řezníčkově předmluvě je však tento muž přirovnáván k překrásné soše symbolizující vítězství a krásu. Tvrzení tedy naznačuje, že Dolfa, ačkoli není podle společenských měřítek vnímán jako tradičně pohledný či úspěšný, má v sobě poetičnost a hloubku, které se mohou rovnat či dokonce překonat tento oslavovaný symbol.

Demiurga Jana Horáka srovnává s Venuší Milónskou, ikonou antického umění. Dané srovnání ilustruje paradox mezi Horákovým sporným chováním a touhou po umělecké nesmrtelnosti. Tento protiklad ukazuje, jak i navzdory jeho prohřeškům a kritice společnosti, Řezníček oceňuje Novákův přínos nejen brněnské kultuře. Pseudonym Jana Horáka vymyslel autor velice jednoduše, z nejčastějšího českého jména přepsal pár písmen a z demiurga Jana Nováka se stal Jan Horák. V knize je vykreslen jako kontroverzní postava, která aspiruje na uměleckou velikost, ale zároveň velice ovlivňuje kulturní scénu celé brněnské bohémy, což

---

⁹⁸ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, úvod.

dokazuje i tento výrok z knihy: „*Básník...ano, to jsem. Jediný a absolutní, to víte, nakonec vy všichni.*“⁹⁹

Poslední zmiňovaný, Antonín Ječný, je zde přirovnáván k triumfálnímu oblouku v Paříži a symbolizuje postavu, jež navzdory svým omylům a trestným činům zaujímá význačné místo v příběhu. Přirovnání k památnému symbolu je metaforou pro Ječného schopnost překonat vlastní nedostatky a vyčnívat svou osobností a životním příběhem. Jeho alter ego, Antonín Kohn-Ječný, je v knize proslulý svými mnohočetnými krádeži aut, ale také svými básněmi. Krádeže jej dovedly i k několika útěkům, na které už se skoro zapomnělo, ale Ječného básně, které vycházely v různých periodikách, přetrvaly dodnes. „*Náš brněnský Jean Genet mizí v prachu pronásledován policií a jeho verše vycházejí v předním deníku.*“¹⁰⁰

Samotný protagonista, Petr Pekárek, alter ego autora Petra Řezníčka, je v románu vykreslen jako člověk, který má hluboké spojení s brněnskou bohémou, která se pro něj stala inspirací a také útočištěm. Byť by nám jeho konexe s bohémou mohly naznačovat, že žije pouze volný, bohémský život není tomu tak. Jeho postava v románu není omezena pouze na účast na uměleckých večírcích či jazzových koncertech, ale skrze jeho interakce s dalšími postavami se odkrývá širší panorama života v Brně, které zahrnuje jak světlé, tak i temné aspekty těchto uměleckých existencí. Pekárek se jeví jako osoba, která vnímá svět kolem sebe s neobyčejnou intenzitou. Jeho vztahy s ostatními postavami v knize nejsou jen povrchní interakce, ale hluboké vztahy, které odkrývají různé aspekty jeho osobnosti i osobností těch, s kým se setkává. Skrze jeho vidění můžeme vidět i strasti a úspěchy všech ostatních postav, které se v díle nacházejí. Pekárek tedy stojí v centru dění, jako pozorovatel, ale také jako účastník a předává všechny tyto vjemy čtenáři.

Zajímavý je také Pekárkův vztah s básníkem Janem Horákem. Postavy reprezentují zajímavou dvojici, která v sobě spojuje dva neslučitelné kontrasty. Na jedné straně je tedy Horák, s jeho velkolepými představami o nesmrtelnosti a touhou po věčném uznání a na druhé Pekárek, který je jako protiváha Horákova vizionářství a také nabízí realistickou perspektivu toho, že každé touha musí být zakořeněna v realitě. Dynamika mezi těmito postavami by mohla také naznačovat prvek rivalství nebo mentorství. Horákovo nadšení pro neustálé sdílení svých idejí a děl a snaha o uznání představují pro Pekárka výzvu, který sice má realističtější pohled na svět, ale stále je fascinován Horákovou schopností přesahovat běžné hranice, což dokazuje i

---

⁹⁹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.79.

¹⁰⁰ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.178.

tento dialog: „Znamená to, že si řeknete, nebo poručíte (až přijde váš čas): ‚Neumři!‘ a neumřete?“ „Vy vůbec nerozumíte, Pekárku! ‚Můj čas, jak vy říkáte, nikdy nepřijde, protože není nic takového jako ‚můj čas‘. Prostě budu existovat pořád a nic takového jako ‚můj čas mi na mysl nepřijde.“¹⁰¹ Ukázka zobrazuje opět Horáka jako nekonvenčního myslitele s touhou po nesmrtelnosti, a také symbolizuje snahu dosáhnout něčeho nadlidského. Pekárkova reakce, kdy vyjadřuje své pochybnosti o možnosti nesmrtelnosti zdůrazňuje praktický pohled na život, který přímo kontrastuje s Horákovým idealismem.

Právě pasáže o Janu Horákovi jsou v díle ukázkou Řezníčkova propojení poezie a prózy, které je charakteristické. Řezníček využívá Horákova poetická vystoupení nejen jako prostředek k dotvoření jeho osobnosti, ale také k oživení děje. Horákovi básně nejsou jen ozdobou jeho postavy, ale také odrazem jeho vnitřního světa, který je tvořen především jím samým, což můžeme vidět v úryvku z jedné z jeho básní:

*NIKDO
nemůže říct, že mně
k něčemu „pomohl“
- nebýt mých vystoupení
na náměstí Svobody – tak
by nic nebylo – (...)¹⁰²*

Báseň vypovídá o silném pocitu individualismu a samostatnosti Jana Horáka. Úvodní slovo můžeme chápat jako výkřik nezávislosti a daný úryvek jako prohlášení, že úspěch a celková identita básníka je jen zásluha jeho vlastních činů, rozhodnutí a chování. Jan Horák je nejvíce excentrická a svým chováním také velice výrazná osoba celého románu, avšak není třeba jeho ješitnost a sebestřednost vyobrazovat více.

Kromě výše zmiňovaných vystupují v knize, pod pseudonymy, také jiní známí spisovatelé z okruhu „brněnské bohémy“. Jedním z nich je Emile Katzelmacher, skutečným jménem Arnošt Goldflam. To, že se jedná právě o Arnošta Goldflama můžeme poznat z několika popisů, které se nacházejí v knize. Autor popisuje Emila Katzelmachera jako malého malíře a úředníka, který byl hned čtyřikrát ženatý, pokaždé s o hodně mladší ženou. Celé předchozí tvrzení by bylo pravdivé až na fakt, že Goldflam byl ženatý pouze dvakrát.¹⁰³

---

¹⁰¹ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.52-53.

¹⁰²ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5, str.52-86.

¹⁰³ BUMBA, Jan. *I křivé obvinění ze spolupráce s StB mělo v mém životě význam, říká režisér Arnošt Goldflam*. Online. In: Český rozhlas. 2016. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz/>. [cit. 2024-04-02].

Bližší popis nám ukazuje, že Katzemlacher je plešatý, ale na bradě si pěstuje pěkný plnovous, další podoba s Arnoštem Goldflamem. Poslední věc, zvláštní trik, který je popsán v knize – zachycení očních víček prsty, kdy se vzápětí objeví krvavé pozadí – je docela typickým právě pro Arnošta Goldflama, který je s „tématy očima“ zachycen na nejednom snímku společně s dalšími členy brněnské bohémy.¹⁰⁴

Další postavy, které bychom v knize mohly pod jinými jmény poznat je básník Jiří Veselský, který si vysloužil pseudonym Lustiger. Autor čerpal z němčiny a jednoduše přeložil básníkovo české příjmení do německého jazyka. Další postavou je kameraman a režisér Karel Fuksa, u jehož jména jednal autor obráceně, jeho jméno z němčiny přeložil do češtiny a stal se z něj Karel Liška. V neposlední řadě jsou v knize zmíněni i básníci: Jan Skácel a Oldřich Mikulášek pod pseudonymy Strádal a Ulrich Nikolajčik, básník Zeno Kaprál, který zde vystupuje pod jménem Zdenko Maršál, nebo profesor Miloš Štědroň, kterého Řezníček v knize přejmenoval na dr. Miloše Štěpouna. V knize jsou tedy vyobrazeni členové „okruhu demiurga Jana Nováka“, jak sám Řezníček bohému nazýval, kteří tvořili jeho pravé jádro a zároveň získali důležité místo ve vzpomínkách Pavla Řezníčka.

Ostatně spoustu zážitků, které jsou v románu zachyceny Řezníček zmínil také ve své memoárové knize *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Jak sám na začátku knihy uvádí: „Tato kniha, to jsou vzpomínky. *Není to kniha filosofických sentencí, úvah, aforismů a estetických pojednání.*“¹⁰⁵ Tyto dvě knihy – jedna odhalující reálný obsah autorova života a druhá využívající tento základ jako východisko pro tvorbu z části fiktivních příběhů – lze chápat jako dvě paralelní roviny, které se navzájem doplňují. Čtenář si tedy může jednoduše, u některých příběhů z *Hvězd kvelbu* ověřit, zda popisované události mají reálný základ, či nikoliv.

V některých prozaických dílech Pavla Řezníčka je patrné, že se záměrně odklonil od tradičního pojetí hlavního hrdiny. Z knih vyplývá, že autor preferuje strukturu, kde místo jedné dominantní postavy vystupuje soubor charakterů, kterým autor připsal, většinou, negativní vlastnosti. Příkladem by mohlo být *Vedro*, ze stejnojmenného románu, které je narcistické a doslova se vyžívá v tom, že lidem ubližuje a způsobuje jim horkost. Tato škodolibost působí jako esenciální charakteristický znak Vedra. „*Lidé z toho tak zblbli, že se domnívali, že vidí*

---

¹⁰⁴ Viz. příloha č. 1

¹⁰⁵ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT): KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4, předmluva ke knize.

skrze tmu. Al neviděli, to si vedro z nich jen dělalo srandu.“¹⁰⁶ Byť tedy postava Vedra zaujímá větší část příběhu, kromě něj se také čtenáři do rukou dostává mozaika postav různých charakterových vlastností. Významnou postavou románu Vedra je třeba také vrah, postava, jehož záměry není nutno vysvětlovat, nebo obchodník Niemals, který touží po obdivu žen, ale zároveň jimi pohrdá. Primárním zaměřením děl Pavla Řezníčka není detailní rozpracování postav, jak by se mohlo na první pohled zdát. Místo toho se autor a jeho tvorba více věnuje grotesknímu a satirickému zobrazení lidských charakterů, přičemž se soustředí na odhalování a kritiku negativních rysů jako jsou hloupost, sobectví a další nedostatky lidské povahy.

---

¹⁰⁶ ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7, str. 129.

Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala podrobnému zkoumání života a díla Pavla Řezníčka, s důrazem na jeho významné dílo "Hvězdy kvelbu". Cílem bylo nejenom přiblížit Řezníčka jako klíčovou postavu české literatury, ale také analyzovat a interpretovat hlavní motivy a tematiky, které jsou v jeho prozaických i básnických dílech přítomny. Analýza "Hvězd kvelbu" odhalila Řezníčkovu schopnost propojit surrealistické vizionářství s ostrou společenskou kritikou, což přispívá k unikátnosti jeho tvorby. Práce tím poskytuje nové perspektivy na pochopení Řezníčkových literárních metod a způsobů, jakými reflektuje českou společnost a lidskou psychiku.

Podrobný průzkum *Hvězd kvelbu* a dalších prací Pavla Řezníčka odhalil autorovu zručnost v manipulaci s vyprávěcími a stylistickými prvky, jako je absurdita, groteskno a černý humor, čímž obohatil literární pole unikátními pohledy. Detailní rozbor způsobu, jakým autor zachycuje bohémský život Brna a rozvíjí osobnosti svých postav, poukazuje na Řezníčkovu schopnost propojit uměleckou fikci s hlubokými sociálními a filozofickými otázkami. Práce nabízí podstatný přínos k lepšímu chápání komplexnosti a dopadu Řezníčkova díla na českou literaturu.

V závěru lze říci, že bakalářská práce dosáhla svých cílů a poskytla podrobný pohled na život a literární díla Pavla Řezníčka s hlavním zaměřením na "Hvězdy kvelbu". Analýza a studium Řezníčkových děl prokázali jejich výraznou bohatost z hlediska jazykové i hlediska motivů, které se staly stěžejními rysy jeho literárního odkazu.

Seznam použité literatury

BALAŠTÍK, Miroslav. *Literatura v čase lovců: rozhovory se spisovateli 1995-2015*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-408-9.

BORECKÝ, Vladimír. *Imaginace, hra a komika. 2., rozš. a opr. vyd., (v Tritonu 1.)*. V Praze: Triton, 2005. ISBN 80-7254-503-5.

HRUŠKA, Petr (ed.). *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0.

JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Literární řada. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2057-4.

KOPÁČ, Radim. *Je tu nejdrahocennější hlava: rozhovory od surrealismu k surrealismu*. Praha: Concordia, 2003. ISBN 80-85997-17-7.

MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X

PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, Ivo. *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů. Co nás spojuje*. Brno: Georgetown, 1993. ISBN 80-901604-0-9.

PŘIBÁŇ, Michal; BURGET, Eduard; HOLEČKOVÁ, Marta Edith; JAREŠ, Michal; KOŠNAROVÁ, Veronika et al. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2903-4.

POLÁK, Vladimír. *Literární místopis okresu Blansko. 2. upr. a rozš. vyd.* Blansko: Okresní knihovna, 1985.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Hvězdy kvelbu*. Vyd. 2., opr. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-256-5.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Kráter Resnik a jiné básně*. RR. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Mizející ve voliěře: (2008-2011)*. Poezie (Dybbuk). Praha: Dybbuk, 2011. ISBN 978-80-7438-045-7.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Strop*. Praha: Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0138-5.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vedro*. Moderní česká próza (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0350-7.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Vrstva chleba, vrstva vápna, královna*. Literární kabinet (Aula: KANT). V Praze: KANT, 2013. ISBN 978-80-86751-21-4.

ŘEZNÍČEK, Pavel. *Zvířata*. Praha: Pragma, 1993. ISBN 80-85213-30-3.

VÁLEK, Vlastimil. *K specifčnosti memoárové literatury*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1984.
VLAŠÍN, Štěpán (ed.). *Slovník literární teorie*. V Praze: Československý spisovatel, 1977.
ISBN 22-062-77.

Periodika

Doutník. 1979, č. 7. 1979.

Elektronické zdroje

Bombardování Blanska v dubnu 1945. Online. Město Blansko. 2009. Dostupné z: <https://www.blansko.cz/clanky/2009/04/bombardovani-blanska-v-dubnu-1945>. [cit. 2024-03-08].

BUMBA, Jan. *I křivé obvinění ze spolupráce s StB mělo v mém životě význam, říká režisér Arnošt Goldflam*. Online. In: Český rozhlas. 2016. Dostupné z: <https://portal.rozhlas.cz/>. [cit. 2024-04-02].

Byl jednou jeden Řezníček... Online. Babylon. 2018, s. 3. ISSN ISSN 2570-7353. Dostupné z: <https://babylonrevue.cz/byl-jednou-jeden-reznickek/>. [cit. 2024-03-19].

ČESKÁ, televize. *Král železa a smíchu Franta Kocourek*. Online. In: Česká televize. 2017. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11648885768-kral-zeleza-a-smichu-franta-kocourek/>. [cit. 2024-03-28].

KRATOCHVÍL, Karel. *Vzpomínky na Bohumila Hrabala, Karla Šebka nebo Jiřího Veselského vychází pod názvem Vrstva chleba, vrstva vápna, královna* Online. In: Český rozhlas. 2014. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vzpominky-na-bohumila-hrabala-karla-sebka-nebo-jiriho-veselskeho-vychazi-pod-5071512>. [cit. 2024-03-31].

KUNDERA, Milan. *Předmluva Milana Kundery k románu Strop Pavla Řezníčka*. Online. Festival spisovatelů Praha. 2007. Dostupné z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/clanky/predmluva-milana-kundery-k-romanu-strop-pavla-reznicka_1293.html. [cit. 2024-03-15].

LUKEŠ, Jan; SCHMID, Jan a VĚRČÁK, Jiří. *Třistatřicetři: Hrabal v kostce*. Online. In: Česká televize. 2014. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/214562254200002/>. [cit. 2024-03-29], v čase 35:40.

PEŇÁS, Jiří. *A je po legraci. Zemřel spisovatel Pavel Řezníček*. Online. In: Echo24. 2018. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/S2EgS/a-je-po-legraci-zemrel-spisovatel-pavel-reznickek>. [cit. 2024-04-02].

ŘEZNÍČEK, Pavel: *Strop*. Online. In: Slovník české literatury po roce 1945. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1557>. [cit. 2024-03-08].

Slovník spisovného jazyka českého. Online. 2011. Dostupné z: <https://sujc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=antropomorfismus&hsubstr=no>. [cit. 2024-03-08].
Vypálení Velké synagogy v Brně Online. In: Internetová encyklopedie dějin Brna. 2004, 7.2.2023. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=2906#:~:text=T%C5%99%C3%ADpodla%C5%BE%C3%AD%20budova%20byla%20vysv%C4%9Bcena%20v,t%C3%A9ho%C5%BE%20dne%20vy p%C3%A1lena%20nacistick%C3%BDmi%20ordnery. [cit. 2024-04-04].

3 minuty s ... Pavel Řezníček – Kakodémonický kartáč. Online. In: Youtube. 2009.
Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=f6zYGIC8iDU>. [cit. 2024-03-22], 2:11.

Seznam příloh

Fotografie zachycující Arnošta Goldflama s jeho „kouskem s očima“. Na snímku poté nahoře zleva stojí Jiří Havlíček, František Jugas, Mistr Novák, Karel Fuksa, kameraman Andrzej Koscyk, Jiří Hynek Kocman, dole pak Arnošt Goldflam a Pavel Řezníček, 1969.

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Anotace

Jméno a příjmení:	Natálie Součková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Igor Fic, Dr.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Pavel Řezníček a Hvězdy kvelbu
Název v angličtině:	Pavel Řezníček and Hvězdy kvelbu
Anotace práce:	Bakalářská práce zkoumá život a dílo českého spisovatele Pavla Řezníčka, s důrazem na jeho autobiografický román "Hvězdy kvelbu". Primárně se práce věnuje analyzování a interpretaci literárních děl autora, přičemž se soustředí na klíčové motivy v jeho prozaických a básnických dílech. Práce také porovnává autobiografický román s memoárovou knihou, zkoumá opakující se motivy v jeho tvorbě a věnuje se také analýze literárních postav v Řezníčkových dílech.
Klíčová slova:	Pavel Řezníček. Hvězdy kvelbu, autobiografický román, motivy, postavy, „brněnská bohéma“
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis examines the life and work of the Czech writer Pavel Řezníček, with an emphasis on his autobiographical novel "Hvězdy kvelbu". The primary focus of the thesis is on analysing and interpreting the author's literary works, concentrating on key motifs in his prose and poetic works. The thesis also compares the autobiographical novel with the memoir, examines repetitive motifs in his work, and analyses the literary characters in Reznicek's works.
Klíčová slova v angličtině:	Pavel Řezníček, Hvězdy kvelbu, autobiographical novel, motives, characters, „brněnská bohéma“
Přílohy vázané v práci:	2 přílohy
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	čeština